

ТЕКСТОЗНАВСТВО. ДИСКУРСОЛОГІЯ

УДК 81.161.2'42

М. С. Заборна

ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ ВИМІРИ ДИХОТОМІЧНОЇ ПРИРОДИ МОТИВУ ЯК ТЕКСТОВОЇ КАТЕГОРІЇ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЛІТЕРАТУРИ ФАКТУ

Стаття побудована як метакоментар до тексту художньої біографії Віктора Шкловського «Лев Толстой» в аспекті проблеми породження тексту як поетичного процесу. Запропоновано теоретичний конструкт осмислення тексту мемуарного дискурсу під радикалом схоплення мотиву створення художнього тексту. На тлі розуміння мотиву як пов'язаного з особистістю автора імпульсу до текстотворення проблема мотиву актуалізується як проблема авторської свідомості, що перетворює життєвий матеріал на сюжет. У цьому плані виявляється дихотомічна природа категорії мотиву, яка координує закорінені в смисловій архітектоніці особистості письменника глибинні мотиви із ситуативними як опредмеченими пристрастями, що формуються певною ситуацією.

Ключові слова: текст, етап текстотворення, текстова категорія, автор, особистісний смисл, мотив, глибинний мотив, ситуативний мотив, лінгвальний сигнал.

Zaborna M. Linguistic and Pragmatic Parameters of the Dichotomous Nature of the Motive as a Textual Category Understood Through the Prism of Factual Literature. *The article has been constructed as a meta-commentary to the text of Viktor Shklovsky's novelized biography "Lev Tolstoi" from the perspective of the problem of text creation as a step-by-step process. The topicality of the study has been determined by the need to provide a detailed analysis of the components of each of the stages of the thought-speech process of text creation. The purpose of the article is to substantiate the relevance of factual literature for understanding the essence of the motive as a linguistic textual category. In accordance with the purpose, the following tasks have been set: to offer a theoretical construct of understanding the memoir discourse text under the radical of grasping the motive of a literary text creation; to consider the text of biographical sources as a space for verification of linguistic correlates of the motive in the literary text; to outline the parameters of the internal organization of the motive as a linguistic text category based on the author's consciousness.*

Understanding the motive as a personal impulse to create a text, one can create an awareness of the dichotomous nature of the motive and confirm the hypothesis about the linguistic space of the memoir discourse text as a background for identifying the motive for creating a literary text and an indicator of its linguistic equivalents. In general, the main position of the study is postulated as follows: the problem of the motive is a problem of the author's consciousness, which turns life material into a plot. In terms of the derived theoretical construct, the dichotomous nature of the motive reveals the author's experience of the world, which coordinates motives deeply rooted in the semantic architecture of the writer's personality with situational motives as objectified passions formed by a particular situation.

The interplay of deep and situational impulses to create a text ensures the integrity of the motive as a textual category. In terms of communicative and pragmatic direction of text study, this category is concretized as a hyper category, based on certain linguistic signals and embodied in the text by means of pragmatic category of empathy, which coordinates personal author's senses with the senses of characters, and subordinates the category of modus which is implied by the subject-situational aspect of motivation.

Key words: *text, stage of text creation, textual category, author, personal sense, motive, deep motive, situational motive, lingual signal.*

Вступ

Проблема породження тексту, художнього зокрема, скоординована з розумінням творчості як вияву діяльності, увиразнює в системі етапів текстотворення мотив як пов'язаний з особистістю автора імпульс до створення тексту.

Внутрішній світ митця є, власне, тією основою, на якій формується мотивація його креативної діяльності. Однак з урахуванням того, що будь-яка дійсність, яка є продуктом художньої творчості, дана людині засобом наділення смислу, творення фікційного світу є не чим іншим, як трансляцією смислів, що актуалізують “життєвий світ” (Е. Гуссерль) автора. У зв'язку із цим постає питання “схоплення” смислу, підставового для виявлення мотивності тексту. На цьому тлі конструктивно прочитується вагома теза психологічної та психолінгвістичної концепції О. Леонтьєва, зосереджена на опосередкованій наявності мотиву у свідомості як особистісного смислу (Леонтьєв, 1975: 72–77).

Актуальність пропонованого дослідження визначається необхідністю «деталізації складників кожного з етапів мисленнево-мовленневого процесу у випадках творення тексту» (Бацевич, 2019: 22).

З огляду на це усвідомлення природи й сутності мотиву, визначення його внутрішньої організації та характеру зв'язків з іншими етапами текстотворення стає релевантним для його актуалізації в системі текстових категорій. Водночас лінгвістичний радикал бачення мотиву в категорійній організації тексту значною мірою увиразнює його здатність актуалізувати засобами мовного коду феномени того світу, куди сягає авторська свідомість.

Закоріненість мотиву в смисловій архітектоніці особистості митця визначає тезу про мотив конкретного тексту, що провокується ситуацією, у якій актуалізуються особистісні смисли та пресупозиції автора.

Сутнісні характеристики мотиву як позамовленнєвого етапу породження тексту, його зв'язок з психічною сферою особистості ускладнюють пошук теоретичних інтерпретаційних схем цього феномена. У цьому плані окреслюються три дослідницькі позиції: 1. Мотиви художньої творчості як процесу смислотворення в площині комунікативної діяльності, заданої координатами «автор – читач», виявляються з опорою на мову, позаяк вона, по-перше, постає комунікативною підтримкою суб'єктивної реальності, основою «персональної ідентифікації людини», а по-друге, виступає конституентом її «життєвого світу» з огляду на презумпцію сучасного знання щодо «неможливості позамовного доступу до реальності» (Смирнова, 2017: 28). 2. Вірогідно, у тексті окреслюються певні лінгвальні сигнали, що виступають корелятами мотиву й засвідчують процес його інтеоризації в психіку автора. 3. Система текстових лінгвальних корелятів мотиву верифікується з опорою на інтерпретаційну текстову інформацію, пов'язану з текстовими формами втілення мемуарного дискурсу (так званої літератури факту), представленого спогадами, листами, щоденниками, які корелюють з контекстом культури, у межах якої народжується актуальний для дослідника текст, і є втіленням та свідченням тих чи тих аспектів авторської свідомості.

Міркування про те, що мотив є феноменом, який має лінгвальні відповідники, були висловлені вже в концепціях породження мовлення кінця минулого століття у зв'язку з неоднорідністю змістової організації висловлення, що постає як синтез об'єктивних (денотативних) та суб'єктивних компонентів змісту. При цьому якщо перші з них співвідносяться з уявленнями про елементи дійсності, то витоки других

пов'язують з мовленнєвими та немовленнєвими намірами мовця. Так комунікативно-прагматичні, модусні, модальні, дейктичні, емоційні компоненти значення висловлення корелюють з домовленнєвою, мотиваційно-спонукальною фазою його розгортання (Бергельсон, & Кибрик, 1987: 53–54; Кубрякова, 1991: 46).

Водночас розгляд мотиву в системі пресупозиційних «прагматичних операторів» (Кубрякова, 1991: 48) проектує його осмислення в системі пов'язаних з імпліцитними компонентами змісту прагматичних категорій й актуалізує пошук формалізованих мовних засобів, з опорою на які можна було б вивести інформацію, що не експлікується в поверхневій структурі висловлення.

Коректність екстраполяції актуалізованих спостережень на процес текстотворення та визначення їх релевантності для характеристики мотиву як текстової категорії передбачає дослідження окресленого корпусу текстів і виведення та системне представлення на цій основі парадигми лінгвальних маркерів мотивності текстів різних типів. Однак статус мовного простору тексту мемуарного дискурсу як тла для виявлення мотиву створення художнього тексту й індикатора його лінгвальних еквівалентів залишається на рівні гіпотези. Із цього приводу поштовхом для представлених у статті міркувань став текст книги Віктора Шкловського «Лев Толстой» (Шкловский, 1974), – надалі посилання здійснюємо на це джерело, – де життєві й творчі факти біографії письменника осмислено з огляду на драматизм його внутрішнього духовного розвитку. Концептуальною опорою для розвитку думки слугували розмисли автора над щоденниками письменника, які він радить вивчати під радикалом тексту художнього твору: *Используя дневники, надо помнить книги. Книги – цель писателя, дневники – его признание* (с. 302).

Мета статті – обґрунтувати релевантність літератури факту для усвідомлення сутності мотиву як лінгвістичної текстової категорії. Відповідно до мети ставимо такі завдання: 1) запропонувати теоретичний конструкт осмислення тексту мемуарного дискурсу під радикалом схоплення мотиву створення художнього тексту; 2) осмислити текст біографічних джерел як простір для верифікації лінгвальних корелятивів мотиву в тексті художнього твору; 3) окреслити заґрунтовані на авторській свідомості параметри внутрішньої організації мотиву як лінгвістичної текстової категорії.

Методи дослідження

Стаття прочитується як метакоментар думок В. Шкловського, зосереджених навколо щоденникових записів Л. Толстого, ремінісценції яких відлунюються в тексті повісті «Дьявол», що вирізняється з-поміж статей і художніх творів на тему статевого кохання, над якими письменник працював наприкінці 1880-х та на початку 1890-х років. Лінгвальне схоплення такої форми інтертекстуальності слугує виведенню мотиву написання повісті й розробці системи узагальнень щодо природи мотиву як текстової категорії.

Спостереження як загальнонауковий принцип дослідження в цьому плані корелює з методом контекстологічного аналізу, що передбачає контекстуалізацію та інтерпретацію з опорою на застосування біографічного методу. Осмислення тексту щоденника у зв'язку зі світоглядом та індивідуальною свідомістю письменника й впізнання мовних засобів експлікації авторських смислів у тексті повісті дали змогу сформуванню гіпотези щодо мотиву її створення й визначити авторські смисли як підґрунтя мотиву.

Мовні сигнали, пов'язані з виведенням заґрунтованого на особистісних смислах письменника мотиву до написання повісті, зчитувались інтуїтивно, відповідно до методу феноменологічного аналізу, у площині якого текст усвідомлюється як суб'єктивна інтерпретація дійсності, смисловий феномен, опредмечений знаками. Декларована цим методом опора на індивідуальну свідомість автора, сутнісною ознакою якої визначається інтенціональність, дає підстави розуміти мову як нейтралізатора суб'єктивного досвіду людини з огляду на її інтенціональну наявність у свідомості як тому інваріанті, що єднає творця тексту й реципієнта.

На цій основі пропонується теоретичний конструкт із таким компонентним складом:

- Ментальна діяльність письменника, що корелює зі спогадами минулого як вагомим пластом його свідомості.
- Фрагмент реальності (річ, факт, ситуація, подія) як активатор ментальної діяльності автора.
- Актуальні на цей момент особистісні авторські смисли, що визначають плин його інтелектуального життя.
- Фікційний світ, у якому художній розвиток подій підпорядкований втіленню авторських смислів, що загалом становлять ілюкативну силу тексту.

- Лінгвальні текстові засоби, що задають параметри сконструйованого світу й виступають набором інструкцій для читача, сприяючи йому у виявленні авторських смислів та їх активаторів.

У площині запропонованої моделі формується релевантна для творчості Л. Толстого концептуальна теза стосовно координації пам'яті як актуального, власне спонукального мотиву, поштовху до художнього осмислення дійсності та актуальних особистісних смислів, що рухають авторську свідомість, виступаючи глибинними мотивами породження художнього світу.

На підставі цього вивиснується гіпотеза стосовно дихотомічної природи мотиву: авторське переживання світу актуалізує, виводить назовні закорінені в смисловій архітектоніці особистості письменника глибинні мотиви, що узгоджуються із ситуативними, власне спонукальними мотивами як опредмеченими пристрастями, що формуються певною ситуацією.

Виклад основного матеріалу

Розвиток запропонованої гіпотези здійснюємо з опорою на творчу манеру В. Шкловського, що екстраполює власний коментар щоденникових записів Л. Толстого на текст письменника, асоціативно прив'язуючись до нього. Відповідно структуруються аспекти увиразнення компонентів запропонованого теоретичного конструкту дихотомічної природи мотиву.

1. Пам'ять виступає способом сприйняття та пізнання актуального реального світу, слугуючи основою творення фікційного текстового світу: *Он жил своими воспоминаниями, они были костями и мясом художественных построений, они возникали все снова и снова, они спорили с Толстым, и он спорил за них со своими последователями* (с. 300–301); *Толстой анализирует супружеские споры, как бы восстанавливая свои дневниковые записи* (с. 525); *«Отец Сергей», который писался в то время, это тоже дневник Толстого* (с. 565).

2. Спогади минулого стають ситуативним мотивом для написання повісті «Дьявол»: *Лев Николаевич не забыл своего увлечения, которое проще назвать любовью* (с. 301). Щоденниковий запис письменника *«Посмотрел на босые ноги, вспомнил Аксинью...»* увиразнює метатекст Віктора Шкловського: *Лев Николаевич записал уже не точно – он стар; и в то же время помнит конкретно: видит босоногую,*

любимую жєницину, глядя на свои босые ноги. Тот случай, который он хотел забыть, замолить как-то, оказался происшедшим навечно (с. 299), який асоціює з текстом повісті Толстого, де Іртєнев любить селянку Степаниду іншою любов'ю, ніж та, що є в нього до Лізи Анненської, з якою має намір одружитись: *Он искал ее следов на траве. Это и была любовь* (с. 302).

3. Пам'ять як актуальний мотив створення текстової дійсності узгоджується з глибинними мотивами, які можна підвести під авторські смисли, релевантні для періоду кінця 1880-х та початку 1890-х, коли Толстой інтенсивно працював над художнім втіленням проблеми статевих стосунків. Ідеться про концептуалізацію Любові як непроминання на тлі сприйняття шлюбу як неволі, осмислення його внутрішньої злочинності, що підводиться Шкловським під узагальнення: *Толстой все время пытался осудить мир как грех, он проклинал чувственную любовь в «Крейцеровой сонате» и в «Отце Сергии» и не мог отодвинуть от себя соблазна красоты. Он продолжал помнить «дьявола»* (с. 565); *Он хотел приладиться. Он был молод, и она была молода. Прилаживались на недели и годы, но он не мог вратиться в жизнь, которую перерос. С «дьяволом» нельзя было справиться* (с. 302).

4. Авторські смисли та механізми їх активації зчитуються в тексті з опорою на певні лінгвальні сигнали. Власне, дією лінгвального чинника, не акцентуючи на цьому, і пояснює В. Шкловський реакцію дружини Толстого на рукопис повісті «Дьявол»: *Весной 1909 года Софья Андреевна нашла рукопись, и в результате произошла тяжелая сцена* (с. 298). З огляду на це доречно зробити злам у тексті й зосередитись на проблемі художнього осмислення минулого, яку розвиває автор біографії: *Прошлое в искусстве существует иначе, чем другие явления человеческого сознания. У археологов есть способ определения эпох, в которых жил древний человек, по цветочной пыльце, которая остается в торфяниках. Она не разлагается, она – память об исчезнувших народах, деревьях, о сменяющихся лесах, о наступлении степи. Человеческая боль, ошибки, достижения как бы бессмертны, если они сохраняются в строках рукописи* (с. 297). Така позиція слугує підставою для припущення: *Из-за случая, происшедшего с Николаем Николаевичем Фредериксом* [трагічна смерть прототипу героя повісті «Дьявол», що через три місяці після одруження вбив селянку,

з якою перебував в інтимних стосунках – М. З.]: *Софья Андреевна не стала бы волноваться. Она волновалась о той пыли отцветшего цветка, которая сохранилась в рукописи* [виділено мною – М. З.]. *В рукописи сохранилась память о любви к одной женщине и о разочаровании в семейной жизни. Вот что огорчило Софью Андреевну через сорок шесть лет* (с. 298).

Імовірно, тут ми стикаємось з тим неловимим механізмом дії художнього мовлення, специфіку якого в порівнянні зі звичайним, дискретним, мовленням підмічає Ф. Бацевич: «У щоденному мовленні код (мова, мовлення) вживають для «впізнання» адресатом речей (у широкому значенні слова), а в художньому – для їхнього особливого “бачення”, тобто з мовним кодом щось відбувається, він стає “іншим”. Створений за допомогою таких специфічних знаків художній текст породжує особливий і неповторний світ, який стає для адресата (читача, слухача) поштовхом для генерування його власних комунікативних смислів» (Бацевич, 2019: 52).

Ідеться фактично про те, що декодування глибинних мотивів автора визначає актуалізована текстом «образно-понятійна парадигма текстових одиниць, процес утворення зв'язків між якими розглядається як процес сприйняття тексту» (Степанченко, 2014: 118).

У контексті ж художнього світовідчуття Віктора Шкловського імплікується метафоричне осмислення сутності мови як квіткового пилку, що осідає в покладах торфу. Вірогідно, що той «квітковий пилко» і є саме тими лінгвальними сигналами, які з огляду на екзистенційно-феноменологічне бачення сутності мови сприймає наша інтуїція, уводячи нас у сферу смислів автора та запускаючи власні механізми смислотворення.

Запропоноване аналітичне бачення мотиву як текстотвірної категорії актуалізує проблему функціонування на текстовому рівні ситуативного мотиву, зокрема його безпосереднього активатора. Будучи фрагментом дійсності, що осмислюється як подія, факт або річ, він не обов'язково есплікується в тексті. Відповідно його декодування в межах інформаційного простору тексту, навіть з опорою на вертикальний контекст, передбачає низький рівень вірогідності. Значною мірою це пов'язане зі специфікою фікційної текстової дійсності. З цього приводу можна звернутись до міркувань Віктора Шкловського про рівень

іконічності мистецтва щодо життя та зв'язок біографії митця з його творчістю: *Мы знаем, что искусство отражает жизнь.*

Но иногда мы думаем, что искусство отражает жизненные происшествия.

Вот это неверно. Искусство отражает не зеркально

Оно отражает жизнь, познанную трудом человечества, и человек, призванный в искусство, пережив то, что называется вдохновением, отрывается часто от обычного, потому что он от своего обычая уходит к обычаям человечества, пользуясь его опытом, перешагивает свою жизнь. ...

Вообще трудно сообразить, когда начинается какое-нибудь художественное произведение, где момент рождения его конфликта (с. 518–519).

У такому контексті В. Шкловський спростовує факт ревності до дружини як поштовх до написання «Крейцерової сонати». На тлі окресленої позиції здійснюється не стільки пошук істинного факту, скільки акцентується на переживанні письменником власного горя, спричиненого взаємним нерозумінням у сім'ї, що знову ж таки координується з його роздумами періоду написання цього твору: *Лев Николаевич горевал в кабинете и писал, он пускал свое горе в большой поток работы, и горе уходило куда-то в большой мир. Лев Николаевич горевал в лесу, когда ехал по лесным дорожкам на быстром, близоруком, пугливом и дерзком коне Делюре. ... «Крейцера соната» – повесть о браке как о неволе (с. 521).* Простежується своєрідне зміщення акцентів зі способу буття речей (йдеться про аспект реальності як власне предметний імпульс, поштовх до думки) на спосіб їх розуміння, що є не чим іншим, як переживанням стану справ загалом. Іншими словами, предметно-ситуативний аспект категорії мотиву імплікує категорію модусу, що, корелюючи з авторським ставленням до «реального світу», слугує основою творення «текстового світу», проглядаючи крізь лінгвальні сигнали в тексті.

Виведені позиції кристалізуються на тлі заґрунтованих на літературі факту висновкових тез дослідників письма відомих митців слова, виявляючи свою еквівалентність з ними. Зокрема, сучасний український літературознавець Ростислав Семків переконаний, що «біографія кожного письменника містить спонуки та травми, відштовхуючись від яких, він починає писати» (Семків, 2016: 12). У цьому

плані він, до прикладу, доводить, що «Агатою Крісті завжди керував страх» (с. 55), який вона робить страхом своїх персонажів, що можна витлумачити як глибинний мотив. Ситуативні ж мотиви творчості письменниці окреслюються зазвичай у зв'язку з актуалізацією небезпечних та нестандартних ситуацій: «Думаю, більшість сюжетів Агата Крісті творила за таким собі принципом «що трапиться, якщо...». Варто було якийсь небезпеці з'явитися неподалік – і вона одразу уявляла собі наслідки, причому найгірші з можливих» (с. 38). Річард Горбань у розвідці, присвяченій «Лісовій пісні» Лесі Українки, визначає особистість автора важливим креативним чинником загалом. В екстраполяції цієї позиції на текст «Лісової пісні» можна відстежити ключові компоненти теоретичного конструкту дихотомічної природи мотиву: «предметний аспект як власне поштовх \approx ситуативний мотив \Leftrightarrow глибинний мотив». Окреслена модель конкретизується як «біографічний факт \approx ностальгія як специфічний стан психіки \Leftrightarrow міфологенна свідомість авторки як жінки інтровертного психологічного складу» в контексті судження: «“Лісова пісня” з'явилася на ґрунті виняткових обставин особистісного життя письменниці і тому, інтерпретуючи її, не можна не враховувати тих факторів, що спричинили творчий імпульс, з якого виникла ця драма. На нашу думку, суттєвим поштовхом до її написання стала ностальгія – специфічний стан психіки, який зумовлює проникнення в глибинні пласти колективного несвідомого, породжуючи відповідні архітепічні мотиви і образи» (Горбань, 2010: 88). Так само франкознавці в контексті імпліцитного автобіографізму творчості письменника акцентують на стані душевної роздвоєності, який він переживав упродовж усього життя і який слугував написанню текстів, де вирізняється проблема роздвоєння особистості, співіснування в одній людині двох протилежних начал та уподобань: «Він проникав до його “самості” поступово, але неухильно: спершу як винесена зі світу дитинства міфологема дводушництва, згодом у формі типово романтичного літературного мотиву двійництва, врешті, як породжена кризовими біографічними ситуаціями реальна психологічна проблема внутрішнього роздвоєння» (Тихолоз, 2008: 846–847).

Простежена смислова еквівалентність увиразнює інваріантну модель мотиву як етапу породження тексту, засвідчуючи релевантність літератури факту для усвідомлення його дихотомічної природи.

Висновки

Загалом виводимо й постулюємо таку концептуальну тезу дослідження: проблема мотиву – це проблема авторської свідомості, що перетворює життєвий матеріал на сюжет.

У цьому контексті актуалізуються узагальнення:

1. Дихотомічна природа мотиву як етапу текстотворення формує усвідомлення його як текстової категорії, цілісність якої забезпечує взаємодія глибинних та ситуативних імпульсів до створення тексту.

2. Закоріненість мотиву в авторській свідомості увиразнює вертикальний контекст, у площині якого з опорою на певні маркери інтертекстуальності відтворюються фрагменти духовного та душевного устрою митця, виводяться смислбуттєві проблеми, які у фактурі авторового життя виконують роль творчих імперативів.

3. Дослідження текстів літератури факту у зв'язку з художніми й навпаки передбачає обґрунтування мотиву як текстової категорії в парадигмі комунікативно-прагматичного напряму досліджень, де текст осмислюється в площині діалогу «автор – читач», та визначення її місця в системі інших текстових категорій.

4. Усвідомлення дихотомічної природи мотиву як етапу текстотворення проектує мотив як гіперкатегорію, що з опорою на певні лінгвальні сигнали втілюється в тексті засобом прагматичної категорії емпатії, що координує особистісні авторські смисли зі смислами персонажів і підпорядковує собі категорію модусу як індикатора предметно-ситуативного аспекту мотивності.

Апробація й увиразнення механізмів реалізації цієї категорії в різних типах текстів прочитується як перспектива дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Бацевич, Ф.** (2019). *Нариси з теорії тексту*. Львів: ЛНУ імені Івана Франка.
2. **Бацевич, Ф.**, & Кочан І. (2016). *Лінгвістика тексту*. Львів: ЛНУ імені Івана Франка.
3. **Бергельсон, М.**, & Кибрик, А. (1987). Прагматический принцип приоритета и его отражение в грамматике языка. В *Моделирование языковой деятельности в интеллектуальных системах* (с. 52–63). Москва: Наука.
4. **Горбань, Р.** (2019). Любов як міметично-вітальна енергія особи у філософсько-літературному дискурсі Лесі Українки. *Вісн. Льв. ун-ту. Серія «Філософські науки»*, 22, 87–99. <https://doi.org/10.30970/2078-6999-2019-22-9>.
5. **Кубрякова, Е.** (1991). Модели порождения речи и главные отличительные особенности речепорождающего процесса. В *Человеческий фактор в языке: Язык и порождение речи* (с. 21–81). Москва: Наука.
6. **Леонтьев, А. Н.**

(1975). *Деятельность. Сознание. Личность*. Москва: Политиздат. 7. **Семків, Р.** (2016). *Як писали класики: поради, перевірені часом*. Київ: Пабулум. 8. **Смирнова, Н.** (2017). *Смысл и творчество*. Москва: Изд-во «Кант+» РООИ «Реабилитация». 9. **Степанченко, И.** (2014). *Функционализм как альтернативная лингвистическая парадигма*. Киев: Укр. вид-во. 10. **Тихолоз, Б.** (2008). “Zwei Seelen leben, ach, in meiner Brust” (міфологема дводушництва у життєтворчості Івана Франка). *Іван Франко: дух, наука, думка, воля*. Матеріали Міжнар. наук. конгресу, присвяченого 150-річчю від дня народження Івана Франка. (Т. 1). (с. 845–858). Львів: ВЦ ЛНУ ім. І. Франка. 11. **Шкловський, В.** (1974). *Лев Толстой. Собрание сочинений*. (Т. 2). Москва: Худ. лит.

REFERENCES

1. **Batsevych, F.** (2019). *Narysy z teorii tekstu [Essays on text theory]*. Lviv: LNU imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
2. **Batsevych, F., & Kochan I.** (2016). *Linhvistyka tekstu [Text Linguistics]*. Lviv: LNU imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
3. **Bergel'son, M., & Kibrik, A.** (1987). Pragmatische Prinzip der Priorität und seine Reflexion in der Grammatik der Sprache [The pragmatic principle of priority and its reflection in the language grammar]. In *Modellierung der sprachlichen Tätigkeit in intelligenten Systemen. – Modeling of language activity in intelligent systems* (pp. 52–63). Moskva: Nauka [in Russian].
4. **Horban, R.** (2019). Liubov yak mimetychno-vitalna enerhiia osoby u filozofsko-literaturnomu dyskursi Lesi Ukrainky [Love as a mimetic-vital energy of a person in the philosophical and literary discourse of Lesya Ukrainka]. *Visn. Lviv. un-tu. Seriya «Filozofski nauky» – Bulletin of Lviv University. Series «Philosophical sciences»*, 22. 87–99. <https://doi.org/10.30970/2078-6999-2019-22-9> [in Ukrainian].
5. **Kubryakova, E.** (1991). Modeli porozhdeniya rechi i glavnye otlichitel'nye osobennosti recheporozhdayushhego processa [Models of speech generation and the main distinguishing features of the speech generating process]. In *Chelovecheskiy faktor v yazyke: Yazyk i porozhdenie rechi. – The human factor in language: Language and the generation of speech* (pp. 21–81). Moskva: Nauka [in Russian].
6. **Leont'ev, A. N.** (1975). *Deyatel'nost'. Soznanie. Lichnost' [Activity. Consciousness. Personality]*. Moskva: Politizdat [in Russian].
7. **Semkiv, R.** (2016). *Як писали класики: поради, перевірені часом [As the classics wrote: time-tested tips]*. Kyiv: Pabulum [in Ukrainian].
8. **Smirnova, N.** (2017). *Смысл и творчество [Sense and creativity]*. Moskva: Изд-во «Кант+» РООИ «Реабилитация» [in Russian].
9. **Stepanchenko, I.** (2014). *Функционализм как альтернативная лингвистическая парадигма [Functionalism as an alternative linguistic paradigm]*. Kiev: Ukr. vid-vo [in Ukrainian].
10. **Tykholog, B.** (2008). “Zwei Seelen leben, ach, in meiner Brust” (міфологема дводушництва у життєтворчості Івана Франка) [“Zwei Seelen leben, ach, in meiner Brust” (mythology of hypocrisy in the life creativity of Ivan Franko)]. *Ivan Franko: dukh, nauka, dumka, volia*. Materialy Mizhnar. nauk. kongresu, prysviachenoho 150-ricchuiu vid dnia narodzhennia Ivana Franka – *Ivan Franko: spirit, science, thought, will*. Proceedings of the International Scientific Congress dedicated to the 150th anniversary of the birth of Ivan Franko. (Vol. 1). (pp. 845–858). Lviv: VTs LNU im. I. Franka [in Ukrainian].
11. **Shklovskiy, V.** (1974). *Лев Толстой. Собрание сочинений [Lev Tolstoj. Collection of works]*. (Vol. 2). Moskva: Xud lit. [in Russian].

Заборна Марія Степанівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри загального мовознавства і слов'янських мов, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка; вул. Максима Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027, Україна.

Tel.: + 38-066-105-805-7

E-mail: maria_ternopil@ukr.net

<http://orcid.org/0000-0001-6299-0060>

Zaoborna Maria Stepanivna – Candidate of Philological Sciences (Ph.D.), Docent, Associate Professor at the Department of General Linguistics and Slavic Languages, Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University; 2 M. Kryvonosa Str., Ternopil, 46027, Ukraine.

Надійшла до редакції 10 березня 2021 року

CITATION

ДСТУ 8302:2015: Заборна М. С. Лінгвопрагматичні виміри дихотомічної природи мотиву як текстової категорії крізь призму літератури факту. *Лінгвістичні дослідження*: зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди. Харків, 2021. Вип. 54. Ч. I. С. 76–88. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2021.54.1.07>

APA: Заборна, М. С. (2021). Лінгвопрагматичні виміри дихотомічної природи мотиву як текстової категорії крізь призму літератури факту. *Лінгвістичні дослідження*, 54 (1), 76–88. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2021.54.1.07>